

บทคัดย่อ

ชื่อภาคินพนธ์ : ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงาน พยาบาลผู้ป่วยใน

ชื่อผู้เขียน : นางสาวสุพัตรา ธรรมวงษ์

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

ปี : 2544

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงานของพยาบาลที่ปฏิบัติงานประจำตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลศูนย์ ๗๓ 1, 2 และ 4 โดยมีจุดมุ่งหมาย 5 ประการที่สำคัญ คือ 1) เพื่อศึกษาว่าพยาบาลตึกผู้ป่วยในที่มีสถานการณ์แวดล้อมในงานและครอบครัว แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงานแตกต่างกันหรือไม่ และเป็นเพราะสาเหตุใด 2) เพื่อศึกษาว่า พยาบาลตึกผู้ป่วยในที่มีจิตลักษณะต่างกันจะมีพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงาน แตกต่างกันหรือไม่ เพราะเหตุใด 3) เพื่อศึกษาว่าสถานการณ์แวดล้อมร่วมกับจิตลักษณะเดิมของพยาบาลตึกผู้ป่วยใน จะเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะตามสถานการณ์ของพยาบาลตึกผู้ป่วยในหรือไม่ เพราะเหตุใด 4) เพื่อศึกษาว่าสถานการณ์แวดล้อม ร่วมกับจิตลักษณะเดิมของพยาบาลตึกผู้ป่วยในจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงานของพยาบาล ตึกผู้ป่วยในหรือไม่ เพราะเหตุใด 5) เพื่อศึกษาว่าสถานการณ์แวดล้อม จิตลักษณะเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ ส่งผลร่วมกันต่อพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในงานของพยาบาล ตึกผู้ป่วยใน มากน้อยเพียงใด

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ พยาบาลวิชาชีพจำนวน 330 คน จาก 6 โรงพยาบาล 3 เขต ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร นครปฐม อุทัยฯ อ่างทอง สระบุรี และลพบุรี ซึ่งเป็นโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีความใกล้เคียงกัน ทั้งด้านสถานที่ตั้งประเภท และขนาดของโรงพยาบาล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบ เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถามและแบบวัดประเมินรวมค่า ตัวแปรที่ศึกษามีพื้นฐานมาจาก ทฤษฎีคั่นไม้จริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2539) ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม (Psychosocial Development Theory ของ Erikson, 1967 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541) และทฤษฎีกระทำด้วยเหตุผล (Ajzen and Fishbein, 1980) และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งตัวแปรเป็น 5 ประเภทคือ 1)

(2)

ตัวแปรสถานการณ์ คือ ปทัสถานสังคมด้านสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนทางสังคมจากสมาชิกในหน่วยงานความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส การปรับตัวเข้ากับคู่สมรส และการรับรู้ภาระของคนต่อครอบครัว 2) ตัวแปรด้านจิตลักษณะเดิมมี 4 ตัว คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมคน การปฏิบัติทางศาสนา และพรหมวิหารสี่ 3) ตัวแปรด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์มี 3 ตัวคือ ความเชื่ออำนาจในคนในงาน ทศนคติที่ดีต่องาน และความเครียดในงาน 4) ตัวแปรพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชนในงานพยาบาล แบ่งเป็น 2 ตัวคือ พฤติกรรมตามจรรยาพยาบาลและพฤติกรรมเคารพสิทธิผู้ป่วย 5) ลักษณะทางชีวสังคม คือ อายุ อายุราชการ ประสบการณ์ในงานปัจจุบัน และสถานภาพสมรส เป็นตัวแปรแบ่งกลุ่มย่อยในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง (Three – Way Analysis of Variance) การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ 6 ข้อ และมีสถิติขั้นรองในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทั้งหมดนี้ ได้กระทำทั้งในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อย ที่แบ่งโดยใช้ลักษณะทางชีวสังคมภูมิหลังของพยาบาล เพื่อให้ได้ผลที่ชัดเจนที่สุด

ผลการวิจัยที่สำคัญมี 2 ประการดังนี้

ประการแรก พยาบาลดึกผู้ป่วยใน ในกลุ่มที่มีอายุน้อย และกลุ่มที่ไม่มีคู่สมรส มีพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชนในงานพยาบาลทั้ง 2 ด้านต่ำ ทั้งนี้ปรากฏว่า ทศนคติที่ดีต่องาน ปทัสถานสังคมฯ พรหมวิหารสี่ ความเครียดในงาน การปฏิบัติทางศาสนา ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมคนและความเชื่ออำนาจในคนในงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ เป็นปัจจัยสาเหตุที่สำคัญ ของการที่พยาบาลทั้ง 2 กลุ่ม มีพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชน ทั้งสองด้านต่ำ

ประการที่สอง พบว่าปัจจัยด้านสถานการณ์จิตลักษณะเดิม เมื่อรวมกับจิตลักษณะตามสถานการณ์สามารถทำนายพฤติกรรมตามจรรยาพยาบาลและพฤติกรรมเคารพสิทธิผู้ป่วย ในพยาบาลกลุ่มรวม ได้ 56.2 เปอร์เซ็นต์ และ 51.0 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ และสามารถทำนายพฤติกรรมตามจรรยาพยาบาลได้สูงสุด 63.3 เปอร์เซ็นต์ ในกลุ่มพยาบาลที่มีประสบการณ์ในงานมาก ส่วนพฤติกรรมเคารพสิทธิผู้ป่วย ทำนายได้สูงสุด 60.0 เปอร์เซ็นต์ ในกลุ่มพยาบาลที่มีประสบการณ์มากเช่นกัน

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ 2 ประการคือ

ประการแรก จากผลการวิจัยนี้พบว่าพยาบาลที่มีพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชนในงาน (2 ด้าน) ต่ำ ซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายเร่งด่วนที่จะต้องได้รับการพัฒนาดังนี้

(3)

1) ในกลุ่มพยาบาลมีอายุน้อย และกลุ่มไม่มีคู่สมรสที่มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณค่าควรได้รับการพัฒนาทัศนคติที่ดีต่องานเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การรับรู้ปทัสถานสังคมด้านสิทธิมนุษยชน

2) ในกลุ่มพยาบาลอายุน้อย ที่มีพฤติกรรมเคารพสิทธิผู้ป่วยต่ำ ควรได้รับการพัฒนา ทัศนคติ ที่ดีต่องานเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ปทัสถานสังคมด้านสิทธิมนุษยชน ความเชื่ออำนาจในคนในงาน และการปฏิบัติทางศาสนา ส่วนในกลุ่มไม่มีคู่สมรสควรได้รับการพัฒนา ทัศนคติที่ดีต่องานเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การรับรู้ปทัสถานสังคมด้านสิทธิมนุษยชน ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และพรหมวิหารสี่

ประการที่สอง สำหรับการส่งเสริมที่จะช่วยให้พยาบาล (กลุ่มอายุน้อย และไม่มีคู่สมรส) ได้มีพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชนทั้งสองด้านสูงนั้น จิตลักษณะตามสถานการณ์ที่สำคัญต้องได้รับการพัฒนาเร่งด่วนคือ ทัศนคติที่ดีต่องาน ของพยาบาล ซึ่งมีรากฐานมาจาก ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน การปฏิบัติทางศาสนา พรหมวิหารสี่ ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส การรับรู้ปทัสถานสังคม ฯและความเครียด เป็นปัจจัยเชิงเหตุที่สำคัญ